

**Бреус С.В., доцент кафедри бізнес-економіки
Осетрова Ю.Г., магістр**

Київський національний університет технологій та дизайну

ФІНАНСОВИЙ СТАН ПІДПРИЄМСТВ ТА НАПРЯМИ ЙОГО ПОКРАЩЕННЯ В УМОВАХ РИНКОВИХ ВІДНОСИН

Згідно Методики Фонду державного майна України «фінансовий стан підприємства – сукупність показників, що відображають наявність, розміщення і використання ресурсів підприємства, реальні й потенційні фінансові можливості підприємства» [1, ст. 1]. А фінансовий аналіз діяльності підприємства відповідно з цією Методикою [1, ст. 1] – це «комплексне вивчення фінансового стану підприємства з метою оцінки досягнутих фінансових результатів, що проводиться за допомогою методів фінансового аналізу за даними фінансової звітності підприємства».

Враховуючи офіційне визначення поняття «фінансовий стан» та наявні в науковій літературі тлумачення цього поняття [2-4] слід зазначити, що одним з найважливіших завдань сучасних суб'єктів господарювання являється пошук та визначення основних напрямів покращення їх фінансового стану. Основними методами, які використовуються у процесі здійснення аналізу фінансового стану підприємства, а також головними складовими фінансового аналізу діяльності підприємства, є такі: горизонтальний аналіз, вертикальний аналіз, порівняльний аналіз, аналіз фінансових коефіцієнтів та факторний аналіз. Аналіз при цьому проводиться як за абсолютними, так і за відносними показниками [5-7].

Проте в сучасних умовах розвиток економіки України характеризується нестабільними тенденціями до зростання, що наряду з негативним впливом чинників як зовнішнього, так і внутрішнього середовища призводить до погіршення фінансового стану підприємств і їх фінансових результатів в цілому.

За даними Держстату України проведений аналіз фінансових результатів діяльності вітчизняних підприємств за 2010-2015 роки [8] свідчить про суттєве погіршення фінансових результатів вітчизняних підприємств за видами економічної діяльності як загалом, так і по промисловості зокрема. Зокрема, протягом 2010-2012 років всього та по промисловості зокрема, підприємства отримували чистий прибуток, який проте щороку неухильно знижувався і становив у 2010 році

всього 13906,1 млн грн (11594,7 млн грн – по промисловості), 67797,9 млн грн (31961,6 млн грн) – у 2011 році та 35067,3 млн грн (2592,4 млн грн) – у 2012 році відповідно. Починаючи з 2013 року діяльність підприємств стала збитковою, так збиток становив всього 22839,7 млн грн (-4181,1 млн грн по промисловості), суттєво зріс у 2014 році і становив 590066,9 млн грн всього і 178730,9 млн грн по промисловості; у 2015 році спостерігалось деяке його зменшення порівняно з 2014 роком і збиток склав всього 373516,0 млн грн (-188267,9 млн грн по промисловості відповідно). Натомість, протягом 2010-2015 років зросла частка підприємств до загальної кількості підприємств, які одержали прибуток: всього з 57,3 % до 73,3 % у 2010 році порівняно з 2015 роком (по промисловості – з 57,0 % до 72,6 %), що на фоні погіршення фінансового результату (чистого прибутку - збитку) можна вважати позитивною тенденцією. Також позитивним слід вважати те, що зменшилась частка підприємств, які одержали збиток протягом 2010-2015 років: всього з 42,7 % у 2010 році до 26,7 % у 2015 році (по промисловості – з 43,0 % до 27,4 %).

На такий стан справ впливає низка чинників як зовнішніх, так і внутрішніх. До зовнішніх слід віднести такі: значна девальвація гривні; високий рівень безробіття, зокрема прихованого та молодіжного; анексія Криму та воєнні дії на сході України; недостатній рівень досконалості податкової системи; високий рівень тіньової економіки; погіршення інвестиційного клімату та зростання інвестиційного ризику; високий рівень соціальної напруженості в суспільстві тощо. До внутрішніх відносяться: неспроможність керівництва підприємств передбачити погіршення фінансового стану підприємств та розробки адекватних заходів для уникнення їх у майбутньому й недопущення банкрутства; зниження обсягів виробництва та реалізації продукції через неефективну фінансово-економічну діяльність підприємств, зокрема недосконалу їх виробничу та маркетингову політику; недосконалу кредитну політику підприємства, що призводить до зростання кредиторської заборгованості; суттєва дебіторська заборгованість, що наряду з іншим призводить до зменшення можливостей підприємства здійснювати виробництво і реалізацію продукції; слабка адаптованість менеджерів до жорстких реалій формування ринку, що призводить почасти до вибору неефективної фінансової, цінової і інвестиційної політики.

У результаті негативна дія внутрішніх чинників сприяє виникненню розбалансованості економічного механізму відтворення

капіталу підприємств, погіршенню їх фінансового стану, збільшує ризик настання банкрутства та зниження рівня економічної безпеки.

Враховуючи зазначене до основних напрямів покращення фінансового стану підприємств в сучасних умовах слід віднести ті, на основі яких можна розробити комплекс заходів, що можуть бути реалізовані як на рівні держави, так і окремих суб'єктів господарювання:

1. Підвищення рівня розвитку економіки за рахунок мобілізації фінансових ресурсів держави в розвиток пріоритетних секторів промисловості, зокрема виробничої діяльності тих підприємств, які спроможні здійснювати випуск продукції, що відноситься до 6-го та 7-го технологічних укладів. Важлива роль у цьому контексті належить машинобудівному комплексу України, інтенсивний розвиток якого може сприяти забезпеченню економічного зростання держави [9].

2. Покращення соціально-економічної ситуації в країні, зокрема, з урахуванням монетарної політики держави, впровадження активних заходів регулювання зайнятості, податкової політики, що сприятиме зниженню рівня тіньової економіки.

3. Покращення інвестиційного клімату та зменшення інвестиційного ризику.

4. Зменшення рівня соціальної напруженості в суспільстві.

5. Нормалізація і приведення до міжнародних норм фінансового та податкового законодавства.

6. Адаптація закордонних методик аналізу фінансового стану, що дають можливість оцінити сучасний стан вітчизняних підприємств та уніфікація існуючих, що використовуються у вітчизняній практиці задля підвищення достовірності його оцінки.

7. Зменшення банківських ставок за кредитами для кредитування промисловості з урахуванням її пріоритетності для забезпечення економічного зростання країни (для машинобудівного комплексу, будівельно-індустріального комплексу, легкої та харчової промисловості) та здешевлення послуг банківських установ.

8. Збільшення коштів на розрахунковому рахунку підприємства, зокрема за рахунок ліквідації основних засобів, які не використовуються або здачі їх в оренду [10; 11].

9. Активізація інноваційної діяльності підприємств, що сприятиме зниженню собівартості продукції, раціональному використанню ресурсів різних видів, ефективному управлінню витратами, дебіторською та кредиторською заборгованістю;

Визначення основних напрямів покращення фінансового стану підприємств на основі використання обґрунтованих методів його аналізу дає можливість визначити орієнтири підприємств як у

короткостроковій, так і довгостроковій перспективі та розробити на їх основі адекватні в сучасних умовах заходи покращення фінансового стану підприємств.

Список використаної літератури

1. Про затвердження Положення про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації: Наказ Міністерства фінансів України та Фонду державного майна України від 26.01.2001 № 49/121 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0121-01>.

2. Грачова Р. Як визначити реальний фінансово-майновий стан свого підприємства / Грачова Р. // Дебет-Кредит. – 2000. – № 34. – С. 18-27.

3. Попович П. Я. Економічний аналіз діяльності суб'єктів господарювання: Підруч. для ВНЗ. Рекомендовано МОНУ/ Попович П.Я. – Тернопіль, 2001. – 456 с.

4. Стеців І. І. Проблеми формування інформації щодо фінансового стану підприємства / Стеців І. І., І. С. Пігура. // Науковий вісник. – 2006. – № 16 – С.167-170.

5. Про затвердження Методики аналізу фінансово-господарської діяльності підприємств державного сектору економіки: Наказ Міністерства фінансів України від 14.02.2006 № 170 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0332-06>.

6. Давиденко Н. М. Методологічне забезпечення проведення аналізу фінансового стану підприємств / Н. М. Давиденко // Вісник ЖДТУ. Економічні науки. – 2003. – № 4(26). – С. 92-98.

7. Івахненко В. М. Економічний аналіз : [навч-метод. посібн. для самост. вивч. дисц.] / В. М. Івахненко, М. І. Горбатюк, В. С. Львовчкін. – К. : КНЕУ, 2006. – 176 с.

8. Чистий прибуток (збиток) підприємств за видами економічної діяльності [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

9. Бреус С. В. Економічна безпека держави та заходи протидії «тінізації» економіки / М. П. Денисенко, С. В. Бреус // Вісник Черкаського університету. Серія «Економічні науки». — 2014. – №37 (330). С. 55-60.

10. Корнева Н. О. Шляхи покращення фінансового стану підприємств / Н. О. Корнева, І. О. Шаповалова // Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В. О. Сухомлинського. Серія : Економічні науки. - 2013. - Вип. 5.1. – С. 55-60 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvmduce_2013_5.

11. Бреус С. В. Оцінка фінансового стану підприємства та основні напрями його покращення / С. В. Бреус, В. С. Шматуха // International Scientific Journal, 2016. Випуск 12. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.inter-nauka.com/issues/2016/12/1871>.